

Viron Kansallisoopperan johtaja Neeme Kuningas ei hyväksy kansallisuuskiihkoilua

Taidot ratkaisevat, onko esittäjä Jaan, John, Ivan vai Jaakko

Virolainen ooppera on siirtymässä uuteen aikaan. Perinteikäs vuonna 1907 perustettu Estonia Teater muuttui 9. tammikuuta Kansallisoopperaksi. Käytännössä muutos merkitsee oopperalle entistä vakaampaa asemaa. Talous on turvattu omalla momentilla valtion budjetissa. Tähän saakka laitos on kilpaillut kulttuuriministeriön rahoista yhdessä Viron muiden teattereiden kanssa.

Estonia Teaterin taiteellisenä johtajana vuodesta -94 työskennellyt ja nyt Kansallisoopperan taiteellisenä johtajana jatkava Neeme Kuningas on syystä tyytyväinen.

Suurta ohjelmajulistusta hän ei halua lausua, mutta hän tietää kyllä, mitä tulevaisuudelta toivoo. Päällimmäisenä on huoli oopperan toimitoista.

— Teatteritalo kaipaa kipeästi kunnostusta ja nykyaikaista näyttämötekniikkaa.

Kuningas kaipaa myös kotimaista oopperatuotantoa. Oopperan säveltäminen ei ole houkuttellut virolaisia nykysäveltäjiä. Kuningas uskoo, että syy löytyy historiasta.

— Ooppera teatterimuotona ei kehittänyt lainkaan sotien jälkeisinä vuosina.

Nykyaikainen kotimainen tuotanto onkin yksi tekijä, josta Kuningas tunnustaa olevansa kateellinen suo-

nykyisäveltäjiä. Kuningas uskoo, että syy löytyy historiasta.

— Ooppera teatterimuotona ei kehittänyt lainkaan sotien jälkeisinä vuosina.

Nykyaikainen kotimainen tuotanto onkin yksi tekijä, josta Kuningas tunnustaa olevansa kateellinen suomalaisille. Latviassakin sävelletään enemmän kuin Virossa. Hyvistä säveltäjistä ei silti ole puutetta. Tarvi- taan vain intoa. Kuningas kaavailee- kin tilanteen korjaamiseksi sävellys- kilpailua.

— Toivottavasti jo parin vuoden päästä meillä on kantaesitettävänä nykyaikainen kotimainen ooppera.

Neuvostovallan aikana sävellettiin toki oopperoita, mutta niitä rasittaa voimakas propagandistinen leima. Aivan kokonaan romukoppaan ne eivät silti Kuningaan mukaan joudu.

— Ehkä niitä voidaan esittää kymmenen vuoden kuluttua katsauk- sena menneisyyteen. Eihän histori- aansa saa unohtaa.

Irti intomielisestä ”miehityspolitiikasta”

Viron itsenäistymisen synnyttämä suurin huuma alkaa jo laantua ja markkinatalouden realiteetit piirtyä näkyviin yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Kansallisuuteen liittyvää kiihkoilua esiintyy kuitenkin vielä.

— Niin poliitikkojen, yleisön kuin teatterin tekijöidenkin joukosta löytyy niitä, joille kansallisuus on ensimmäinen kriteeri myös taiteen teossa.

Kuningas toivoo, että intomieli- sestä roolien ”miehityspolitiikasta” päästään pian eroon.

— Jos ihminen kokee teatterissa esteettistä nautintoa ei ole tärkeää, onko pääosan esittäjän nimi Jaan, John, Ivan vai Jaakko!

Nationalistisuutta vastaa sotii Kuningaan mukaan myös oopperan luontainen kansainvälisyys. Teokset- han esitetään lähes aina alkukielellä.

Ulkomaisten vierailijoiden käyttöä puolustaa toinenkin painava seikka.

— Jos kaikki tehdään aina itse, kehitys lakkaa hyvin nopeasti ja taidemaailmassa alkaa pyöriä oma pieni piiri, jossa tietty yleisö käy katso- massa tiettyjä tähtiä, joista tietyt krii-

tikot kirjoittavat.

Siis sama tilanne kuin neuvosto- vallan aikana.

— Sellainen kehitys olisi askel taaksepäin. Jos se tulee eteen, Kan- sallisoopperan on otettava se ilman minua!

Akuuttia uhkaa Kuningas ei kuitenkaan koe.

— Tämä on täysin keksitty konflikti. Mikään poliittinen taho ei tällä hetkellä uhkaa oopperan olemassa- oloa.

Ooppera on kuin kaunis nainen

Neeme Kuningas on jälleen kerran viettänyt tiiviin tammikuun Vaasassa. Yhteistyö Vaasan oopperan kans- sa on jo perinne. Tänä vuonna hän ohjasi Giuseppe Verdin La Traviata-

Vierailujen tärkeimpänä antina Kuningas pitää sitä, että hän on Vaa-

sassa saanut ohjata teoksia, joita ei ole aikaisemmin tehnyt.

Ensi näytännökäudella Viron Kan- sallisoopperan ohjelmistoon tulee Georges Bizet'n Carmen. Ohjaajan Kuningas on kutsunut Belgiasta ja puvustajan Ranskasta.

— Ooppera on kuin kaunis nai- nen, se on valloitettava kerran, tutkit- tava ja ymmärrettävä mitä se pitää sisällään. Minä valloitin Carmenin Vaasassa.

Aivan pelkkää ”donjuanismia” Kuningaan ajattelu ei ole. Se on myös hyvä ase kamppailussa nurkka- kuntaisuutta vastaan.

— Väelle tekee aina hyvää saada työskennellä uusien ihmisten kanssa.

Ooppera kelpaa jo uusrikkaillekin

Ooppera on teatterin tyyli- lajeista

Viron Kansallisooppera toi- mii vuonna 1913 valmistu- neessa ja -49 uudistetussa Estonia Teaterin talossa Tallinnassa. Talo kaipaa ki- peästi kunnostusta.

Viron Kansallisoopperan taiteellinen johtaja Neeme Kuningas haluaa päästä eroon nationalistisesta kiihkoilusta taiteen teossa. Hän kaipaa kuitenkin uusia kotimaisia oopperoi- ta.

Kuva: Anneli Tervo

ollut aina lähempänä hovia kuin taria. Edelleen se kantaa tiettyä eli- tistisyyden leimaa. Kuningaan koke- muksen mukaan Suomessa ooppera on lähempänä koko kansaa kuin Vi- rossa.

— Tavallaan elitistisyys periytyy neuvostovallan ajoilta. ”Eliitti” vain on vaihtunut.

Yleisö pohja laajentuu kuitenkin jatkuvasti. Mielenkiintoinen kurioosi- teetti on se, että myös virolaiset uus- rikkaat ovat löytämässä oopperaan.

— Ensin tulivat länsiautot, sitten uudet talot ja ulkomaanmatkat. Kun kaikki on saatu, aletaan löytää arvo- kasta lähempäkin.

Uusia tulkintoja, mutta varoen

Viron Kansallisoopperassa työ- kentelee noin 500 henkilöä, joista puolet on taiteellista henkilökuntaa.

Esityksiä on vuosittain yli 200: oop- peraa, operetteja, baletteja ja musi- kaaileja. Jokaisella näytännökäudella on vähintään viisi ensi-iltaa: kaksi oopperaa, kaksi baletteja ja yksi musi- kaali tai operetti.

Ehdoton vetonaula ovat operetit. Ne täyttävät katsomon aina. Kuning- gas ei silti halua lisätä niiden osuutta. Ei hän niistä luopuakaan tahdo.

— Opereteista on kahdenlaista hyötyä. Niiden avulla on helppo hou- kutella uutta yleisöä, ja toisaalta ni- den tekeminen tarjoaa hyvää koke- musta nuorille esiintyjille.

Elitistisyyden lisäksi oopperaa ar- vostellaan usein siitä, että teokset ovat aikansa eläneitä, pölytteitä mui- naisjäänteitä. Joka puolella maailmaa esitetään samoja vanhoja teoksia.

— Tietty ”top ten” -lista on ole- massa, mutta niinhän on sinfoniaor- kestereillakin. Niitä ei kukaan syytä siitä, että ne esittävät satoja vuosia sitten kuolleiden säveltäjien teoksia.

Vuosikymmenestä toiseen saman- laisina toistuvia kloonattuja esityksiä Kuningas ei hyväksy. Hän korostaa tulkintaeroja.

— Aika muuttuu ja ihmisten aja- tukset muuttuvat. Ohjaajien on löy- dettävä uusi näkökulma.

Kenties eniten konservatiivista oopperamaailmaa on ravisuttanut amerikkalainen Peter Sellars. Esi- merkiksi hänen Don Giovanninsa si- joittuu nykyaikaan ja kuvaa mustien ja valkoisten välistä huumeiden sumen- tamaa kamppailua.

Kuningas muistuttaa, että uusien tulkintojen etsimisessäkin voi sortua kaavamaisuuteen.

— Kaikkia teoksia ei esimerkiksi voi onnistuneesti siirtää nykyaikaan.

ANNELI TERVO